

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

© Бакатанова В.Б., Потьомкіна К.Г.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про авторів

Бакатанова Вероніка Борисівна: ORCID: 0000-0003-0862-5390; bakatanova@gmail.com; кандидат педагогічних наук; доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна

Потьомкіна Ксенія Геннадіївна: ORCID: 0000-0001-9422-2904; ksenijapotjomkina@gmail.com; Магістрант гр. ДМП-ПВШ-17 кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна

Управління мотиваційною сферою студентів вищих закладів освіти дозволяє впливати на якість підготовки фахівців.

У ході дослідження було проведено анкетування студентів Української інженерно-педагогічної академії з метою виявлення рівня зовнішньої та внутрішньої мотивації студентів, рівня розвитку внутрішньої мотивації студентів, а також основних стимулів та способів мотивування студентів до навчання, виявлення в навчальному процесі факторів, що знижують рівень мотивації студентів. Авторська анкета мотивації студентів розрахована на визначення мотивів та стимулів навчання та здобуття вищої освіти, а також для виявлення причин, що пригнічують мотивацію до навчання за профілем. На підставі аналізу опитування студентів було визначено фактори впливу на мотивацію студентів і психолого-педагогічні умови мотивації їх навчальної діяльності.

Виявлені психолого-педагогічні умови ґрунтуються на уявленні про педагогічну систему і містять таке: усвідомлення всіма підрозділами закладу вищої освіти загальної мети, яка полягає у формуванні професійної спрямованості на інженерно-педагогічну діяльність у межах обраної студентами спеціальності, обрання кафедрами випереджального змісту вищої освіти, яка задовольняє сучасним вимогам ринку праці, застосування інноваційних способів педагогічної комунікації, компетентний викладач закладу вищої освіти, який володіє навичками управління мотиваційної сфери студента, вимоги до студента: його цінностей, професійних інтересів, здібностей, рівня сформованості професійної спрямованості, рівня загальноосвітньої підготовки, загального культурного рівня, що має бути враховано під час конкурсного відбору студентів на навчання.

Задля подолання існуючих організаційних, змістовних, матеріальних і кадрових проблем у процесі інженерно-педагогічної підготовки розроблено рекомендації щодо впровадження визначених психолого-педагогічних умов мотивації навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: мотивація, психолого-педагогічні умови, вища освіта, інженерно-педагогічна діяльність, спеціальні дисципліни, опитування студентів, фактори впливу.

Бакатанова В.Б., Потьомкіна К.Г. «Психолого-педагогические условия мотивации учебной деятельности студентов»

Управление мотивационной сферой студентов высших учебных заведений позволяет влиять на качество подготовки специалистов.

В ходе исследования было проведено анкетирование студентов Украинской инженерно-педагогической академии с целью выявления уровня внешней и внутренней мотивации студентов, уровня развития внутренней мотивации студентов, а также основных стимулов и способов мотивации студентов к обучению, выявление в учебном процессе факторов, снижающих уровень мотивации студентов. Авторская анкета мотивации студентов рассчитана на определение мотивов и стимулов обучения и получения высшего образования, а также для выявления причин, подавляющих мотивацию к обучению по профилю. На основе анализа результатов опроса студентов были выявлены факторы влияния на мотивацию студентов и психолого-педагогические условия мотивации их учебной деятельности.

Определенные психолого-педагогические условия основаны на представлении о педагогической системе и содержат следующее: осознание всеми подразделениями высшего учебного заведения общей цели, которая состоит в формировании профессиональной направленности на инженерно-педагогическую деятельность в рамках выбранной студентами специальности, отбор кафедрами

опережающего содержания высшего образования, которое удовлетворяет современным требованиям рынка труда, применение инновационных способов педагогической коммуникации, компетентный преподаватель высшего учебного заведения, который владеет навыками управления мотивационной сферой студента, требования к студенту: его ценностей, профессиональных интересов, способностей, уровня сформированности профессиональной направленности, уровня общеобразовательной подготовки, общекультурного уровня, что должно быть учтено во время конкурсного отбора студентов на обучение.

Для преодоления существующих организационных, содержательных, материальных и кадровых проблем в процессе инженерно-педагогической подготовки разработаны рекомендации по внедрению выявленных психолого-педагогических условий мотивации учебной деятельности студентов.

Ключевые слова: мотивация, психолого-педагогические условия, высшее образование, инженерно-педагогическая деятельность, специальные дисциплины, опрос студентов, факторы влияния.

V. Bakatanova, K. Potjomkina "Psychological and Pedagogical Conditions of Motivating Students' Educational Activity"

Managing the motivational sphere of students in higher educational institutions allows influencing the quality of training.

In the course of the study, a survey was conducted among the students of Ukrainian Engineering Pedagogics Academy with the aim of identifying the level of their external and internal motivation, the level of development of their internal motivation, the main incentives and ways of their motivation to study, as well as factors that reduce the level of motivation of students in the educational process. The authors' questionnaire about students' motivation was aimed at identifying the motives and incentives to study and to get higher education, as well as at identifying the reasons that suppress the motivation to study according to the selected specialty. On the basis of the analysis of the results of the survey, factors influencing students' motivation and psychological and pedagogical conditions of motivating their learning activities have been revealed.

Certain psychological and pedagogical conditions are based on the concept of the pedagogical system and contain the following: awareness of all the departments of a higher educational institution of a common goal, which is to form a professional focus on engineering and pedagogical activity within the framework of the specialty chosen by students; selection of advanced teaching and learning content which meets requirements of the labor market; use of innovative methods of pedagogical communication; competent higher education teaching professionals with great skills in managing students' motivation; requirements for students, their values, professional interests, abilities, level of development of their professional focus, level of general education, general cultural level, – which should necessarily be taken into account during the competitive selection of students for training.

To overcome the existing organizational, substantive, material and personnel problems in the process of engineering and pedagogical training, the authors put forward recommendations concerning the implementation of the identified psychological and pedagogical conditions for motivating students' academic activities.

Keywords: motivation, psychological and pedagogical conditions, higher education, engineering and pedagogical activity, specialized disciplines, student survey, influence factors.

Постановка проблеми. Сучасні реформи вищої освіти знайшли ретельне відображення в законі України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556-VII [1], який вимагає забезпечити якісну підготовку фахівців за рахунок посилення практичного навчання та формування їх професійної компетентності. Без суттєвих змін педагогічних підходів до формування навчальних мотивів це неможливо.

Мотиви вибору спеціальності дуже різноманітні (від справжнього інтересу до певної професійної діяльності та наявності професійних здібностей до соціального престижу професії, впливу або вказівок рідних, випадкового збігу обставин тощо). Значною мірою мотиви навчання студента залежать саме від мотивів вибору професії та змісту освітньої

програми. Вони зумовлюють ставлення студента до навчання і його результати, впливають на організацію самостійної навчальної роботи, а тому й на оволодіння навичками самоосвіти. Тому основне завдання викладачів вищої школи полягає в створенні певних педагогічних умов для формування і стимулювання позитивної внутрішньої мотивації студентів до навчання.

На основі аналізу літературних джерел були визначені певні протиріччя:

- між неадекватним уявленням специфіки майбутніх професій абітурієнтами і реальними професійними завданнями до підготовки фахівців;

- між прагненням засвоювати спеціальні професійні вміння та змістом вищої освіти,

який забезпечує спеціальну професійну підготовку на старших курсах навчання.

Продовжується пошук педагогічних технологій, які мають вплинути на мотиваційну сферу студентів. Особливістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів є подвійна мотивація до педагогічної та фахової діяльності

Аналіз останніх досліджень. Вивченням мотивації людини займалися Г. Хекхаузен, Г. Келлі, Д. Макклелланд, Ю. Роттер, Д. Аткинсон, Р.Мей та ін. Серед сучасних дослідників відомі праці Є.П. Ільїна, Ю. Нікітіна та І. Нікітіної, С. Єрохіна. Дослідженню питань застосування мотиваційних технологій в освіті присвячено праці багатьох учених, а саме: Бібріх Р.Р., Васильєв І.О., Варганова І.І., Давидов В.В., Єлфімова Н.В., Ільїн Є.П., Маркова А.К., Матюхіна М.В., Моргун В.Ф., Орлов А.Б., Фрідман Л.М. та ін; дослідженню мотивації навчально-професійної діяльності студентів присвятили свої роботи Арестова О.М., Бакшасва Н.А., Вербицький А.А., Делеу М.В.,

Д'яченко М.І., Ітельсон Л.Б., Реан А.А., Савонько Є.І., Урванцев Л.П. та інші науковці.

Завданням статті є проаналізувати фактори впливу на мотивацію студентів і теоретично обґрунтувати та визначити психолого-педагогічні умови мотивації їх навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу

Науковці, що досліджують механізми цілеспрямованої поведінки людини, називають «мотивацією» спонукання, що викликають активність людини і визначають спрямованість цієї активності. Також, з психологічної точки зору, мотивація - це усвідомлені або неусвідомлені психічні чинники, які спонукають індивіда до вчинення певних дій і визначають їх спрямованість і цілі.

Педагогіка трактує «мотивацію» як загальну назву для процесів, методів і засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти. Результати аналізу визначень поняття «мотивація» наведені в таблиці .

Таблиця 1

Визначення поняття «мотивація» різними науковцями

Визначення	Автор, джерело
Мотивація - пояснення причин поведінки людини і тварин	Шопенгауэр А. Поли. собр. соч. В 4-х томах. — М., 1900-1910.
Мотивація – сукупність внутрішніх та зовнішніх рушійних сил, що спонукають людину до діяльності, задають її межі та форми, напрям, орієнтований на досягнення певної мети	Зубов Н.Н. Как руководить педагогами. – М.: АРКИ, 2002. – 144 с.
Мотивація педагогічної діяльності – різні спонукання, заради яких людина обирає цю професію: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, ідеали тощо	Вершинский С.Г. Педагог эпохи перемен, или как решают сегодня проблемы профессиональной деятельности учителя. – М.: Сентябрь, 2002. – 160 с.
Мотивація - процес психічної регуляції конкретної діяльності [4]	Магомед-Эминов М. Ш. Мотивация достижения: структура и механизмы: Автореф. дис. ...канд. — М., 1987.
Мотивація - напрямок і способи здійснення конкретних форм діяльності	Джидарьян И. А. Эстетическая потребность.— М., 1976.
Мотивація - сукупна система процесів, що відповідають за спонукання і діяльність	Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. — М., 1990.
Мотивація - сила, заснована на глибинному бажанні, яка змушує людей прагнути до досягнення своїх цілей	Власов М. Мотивация // Психология человека. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://psichel.ru/motivatsiya/ (дата звертання:20.10.2018)
Мотивація - це психічні явища, що стали спонуканням до виконання тієї або іншої дії, вчинку, що визначають активність особистості та її спрямованість на досягнення запланованого результату.	Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: Підруч. Для студ. Вищ. Навч. Закл./О.Е. Коваленко; Нар. Укр. Акад. – Х.: Вид-во НУА, 2005. – 360 с.

У ході дослідження було проведено анкетування студентів Української інженерно-педагогічної академії з метою виявлення рівня зовнішньої та внутрішньої мотивації студентів, рівня розвитку внутрішньої мотивації студентів, а також основних стимулів та способів мотивування студентів до навчання, виявлення в навчальному процесі факторів, що знижують рівень мотивації студентів.

В анкетуванні взяло участь 40 студентів 2-6 курсів: інженерних та інженерно-педагогічних спеціальностей технологічного факультету, факультету міжнародних освітніх програм, факультету енергетики, енергозберігаючих технологій і автоматизації енергетичних процесів, факультету комп'ютерних і інтегрованих технологій у виробництві та освіті та факультету економічних управлінських та освітніх технологій. Студентам було запропоновано відповісти на питання двох опитувальників.

Тест-опитувальник визначення спрямованості навчальної мотивації призначений для виявлення процентного співвідношення між студентами, що в процесі навчання керуються внутрішньою та зовнішньою мотивацією та загального рівня внутрішньої мотивації. У якості дисципліни, про яку наведені твердження в опитувальнику, були запропоновані виробниче навчання для студентів 2-го курсу та спеціальні дисципліни для різних спеціальностей для студентів 3-6 курсів.

Методика складається з 20 суджень і запропонованих варіантів відповіді. Для підвищення достовірності результатів усі питання збалансовані за кількістю позитивних («так») і негативних («ні») відповідей: по кожній шкалі їм відповідає однакова кількість пунктів опитувальника. У змісті опитувальника відсутні судження, що стосуються особистості викладача, що відрізняє дану методику від таких, як «Викладач очима студентів» або «Ставлення до вчителя». Студенти висловлюють своє ставлення до подій на заняттях і описують, що відчувають при цьому. Дослідження проводилося анонімно, колективно і індивідуально.

На відміну від традиційних варіантів відповідей («так», «ні»), які внаслідок своєї категоричності часто викликають, як показує практика психодіагностики, труднощі при виборі відповіді, в опитувальнику пропонується більш розширений набір можливих відповідей: «вірно», «мабуть, вірно», «мабуть, невірно», «невірно».

Відповіді у вигляді плюсів і мінусів записувалися респондентами або в спеціальному бланку, або на чистому аркуші паперу. Обробка проводилася відповідно до ключа. Методика може використовуватися з усіма категоріями студентів, здатними до самоаналізу і самовідповідальності.

За результатами тесту-опитувальника 72,5% студентів в процесі навчання керуються внутрішньою мотивацією, 27,5% - зовнішньою.

Результати свідчать про оптимальне співвідношення, яке дає змогу викладачам використати можливості внутрішньої мотивації для розвитку професійної спрямованості студентів.

Було виявлено 15% респондентів із низьким рівнем внутрішньої мотивації, 57,5% - з середнім рівнем внутрішньої мотивації і 27,5% - високим рівнем внутрішньої мотивації.

Отже, 85 % респондентів мають середній та високий рівень внутрішньої мотивації, що мають використовувати викладачі у своїй роботі.

Авторська анкета мотивації студентів розрахована на визначення мотивів та стимулів навчання та здобуття вищої освіти, а також для виявлення причин, що пригнічують мотивацію до навчання за профілем.

Було запропоновано запитання: Чому Ви пішли вчитися саме на цю спеціальність?

Запропоновані відповіді:

- А) За власним бажанням
- Б) За порадою батьків чи друзів
- В) Було все одно, куди вступати
- Г) Інше (і написати свій варіант).

Результат показав, що за власним бажанням пішло вчитися 70% респондентів, за порадою батьків чи друзів –10%, а 15% опитуваних було все одно, куди поступати, 5% поступали на спеціальність випадково, аби не потрапити на військову службу.

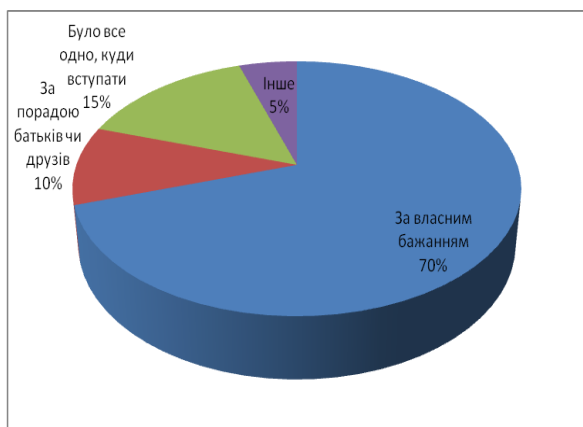

Рис.1 Причини вибору спеціальності

Такий результат ще раз підтверджує хороші стартові можливості у формуванні професійної спрямованості особистості студента.

При відповіді на запитання: Що є найкращою мотивацією в процесі навчання для студента?

Ми отримали такі варіанти відповідей:

- А) Стипендія
- Б) Можливість розвитку та самореалізація

- В) Престижна професія
- Г) Інше(і написати свій варіант)

Результат: 35% студентів вважають, що найкращою мотивацією для навчання є стипендія, 20% такою вважають можливість розвитку та самореалізацію, 27,5% прагнуть здобути престижну професію і 17,5% обрали пункт «інше». Серед «інше» були надані такі відповіді, як гарне ставлення та компетентність викладачів, «скоріше здобути освіту й забути про навчання».

Рис.2 Найкраща мотивація до навчання для студентів

Більшість студентів обрали головною мотивацією стипендію через прагнення до відносної фінансової незалежності. На другому місці стоїть престижна професія, тому

що вона дає перспективи і відносну надійність при працевлаштуванні. Можливість розвитку та самореалізації обрали люди переважно творчих спеціальностей, для яких прераговними є вищі потреби.

При відповіді на запитання: Чи цікава наразі спеціальність, якій Ви навчаєтесь?

Варіанти відповідей розподілилися таким чином: 75% подобається обрана спеціальність, а 25% - ні.

Аналіз причин, які привели студентів до розчарування в обраній спеціальності є вирішальним для управління мотивацією студентів до навчання.

На запитання: Чи збираєтесь Ви працювати за спеціальністю після закінчення навчання?

Відповіді розподілилися 67,5% планують працювати за спеціальністю, а 32,5 – «ні».

Причому тут відбувається закономірність: 79,3% опитуваних, яким спеціальність подобається, планують за нею працювати (що складає 57,5% від загальної кількості), 20,7% студентів, яким спеціальність подобається, але вони навчаються для себе і не планують працювати за нею (15% від загальної кількості).

Із тих, кому спеціальність не подобається, 63,6% відповіли, що не збираються пов'язувати життя зі спеціальністю (17,5% від загальної кількості), а 36,4% – збираються працювати за спеціальністю, яка їм не подобається (10% від загальної кількості).

Особливої уваги потребують ті студенти, яким спеціальність подобається, але вони не планують за нею працювати - 15% та ті, яким спеціальність не подобається, але вони планують за нею працювати – 10% (див. рис.3). З цими категоріями студентів необхідно розмовляти індивідуально та визначати, що саме спонукає їх прийняти таке рішення в майбутньому.

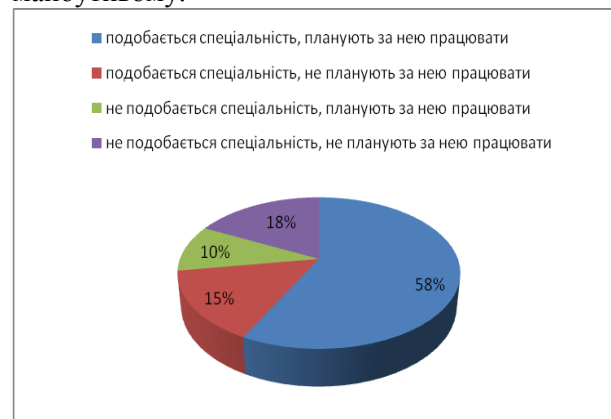

Рис.3 Наміри студентів працювати за спеціальністю

Така розбіжність між вподобанням спеціальності і гіпотетичними планами на майбутнє відбувається через те, що не всі абітурієнти повністю усвідомлюють, що саме являє собою їх майбутня професія, і не кожен іде навчатися за власним бажанням.

При відповіді на запитання 5: «Чи задовольняє Вас якість викладання профільних дисциплін?» студенти надали такі варіанти відповідей: 42,5% задоволені викладанням спецдисциплін і 57,5% не задоволені.

За результатом цього запитання було виявлено, що найбільш задоволені викладанням спеціальних дисциплін студенти факультету енергетики, енергозберігаючих технологій і автоматизації енергетичних процесів, найменш задоволені – студенти технологічного факультету.

Серед найчастіших причин невдоволення викладанням спеціальних дисциплін (виробничого навчання та технологій) були названі такі:

- відводиться мало годин на виробниче навчання (спецдисципліни);
- застарілі програми виробничого навчання;
- недостатньо викладачів, які можуть донести свій предмет до студента, які знають свій предмет на високому рівні;
- перенавантаження теоретичною інформацією;
- мало практики;
- суб'єктивні оцінки;
- матеріальна база (мала кількість справного обладнання);
- викладач негативно ставиться до студентів.

На розгорнуте відкрите питання: «Навіщо здобувати вищу освіту?» найпоширенішими стали такі відповіді:

- заради диплому, бо він потрібен при прийомі на роботу;
- заради самореалізації;
- заради підвищення самооцінки;
- щоб не засмучувати батьків;
- щоб бути, як усі;
- для загального розвитку.

Виходячи з результатів анкетування в цілому, можна зробити висновки, що більшість студентів обирають спеціальність свідомо і ця частина студентів у процесі навчання більш скерована внутрішньою мотивацією, ніж зовнішньою, хоча в загальному обсязі переважають люди з середнім рівнем внутрішньої мотивації. Навіть ті, хто обрав спеціальність випадково, за рахунок належного викладання спеціальних дисциплін

в цілому задоволені обраною спеціальністю. Та є частина студентів, які обрали професію свідомо, але через некоректне ставлення та некомпетентність викладачів, недостатність матеріальної бази та недосконалий розрахунок годин на виробниче навчання та спеціальні дисципліни, а ще через невіру викладачів у можливості і сили студентів, вони поступово від курсу до курсу втрачають мотивацію і вчаться не заради здобуття знань, вмінь та навичок, а заради отримання диплому, щоб влаштуватися на роботу (при чому не завжди за спеціальністю).

Таким чином, за допомогою анкетування студентів різних курсів та спеціальностей були визначені фактори, що впливають на формування навчальної мотивації студентів закладів вищої освіти, а саме:

- цілеспрямованість дій закладу щодо формування позитивної мотивації навчання;
- рівень кваліфікації викладачів та майстрів виробничого навчання;
- позитивне ставлення викладачів до навчання студентів;
- організація практико орієнтовного навчання у ЗВО;
- застосування інноваційних методів і технологій навчання;
- особистісно орієнтована організація навчального процесу;
- застосування сучасної матеріальної бази навчання;
- сприяння самовизначенню студента, розвиток позитивних емоцій студента в процесі навчання.

Визначені фактори впливу на навчальну мотивацію студентів та певні проблеми надихнули нас на аналіз та визначення педагогічних умов формування мотивації студентів до навчання, шляхів подолання негараздів задля того, щоб своєчасно впливати на розвиток мотиваційної сфери студентів кожного року навчання.

Виходячи з аналізу результатів опитування, стає очевидно, що найменш вмотивованими є студенти 2-го та початку 3-го курсів, коли ще не викладаються спеціальні дисципліни. Можливо, це відбувається через повторення та поглиблення шкільного курсу і через те, що поступово в підсвідомість закрадається сумнів: "А чи не марно я поступив саме в цій заклад освіти? А чи та спеціальність, яку я обрав - це саме те, що треба? Та коли, нарешті, нас навчатимуть тому, задля чого ми поступали?" І ось коли під час навчання на 3 курсі починається викладання спецдисциплін, рівень мотивації

переходить у фазу змін: або мотивація зростає, або приходить остаточне розчарування.

На підставі уявлення Н.В. Кузьміної [2] про педагогічну систему, її структурні та функціональні компоненти визначимо педагогічні умови формування мотивації студентів до навчання.

Першою умовою формування позитивної навчальної мотивації студентів є усвідомлення всіма підрозділами закладу вищої освіти загальної мети, яка полягає у формуванні професійної спрямованості на інженерно-педагогічну діяльність у межах обраної студентами спеціальності. Це означає, що викладачі, допоміжний персонал кафедр, працівники деканатів та навчальної частини, адміністрація закладу вищої освіти мають сприяти задоволенню професійних інтересів студентів, якомога краще організувати для них навчальний процес.

Основне завдання кожного працівника закладу вищої освіти - спрямувати мотивацію навчальної діяльності студентів на зацікавленість та перспективність професії.

Другою умовою є обрання кафедрами випереджального змісту вищої освіти, яка задовольняє сучасним вимогам ринку праці. Спрямованість на практико орієнтовану професійну освіту вимагає від закладу перерозподіл годин відповідно збільшуючи їх на практичне навчання (виробниче навчання, усі види практики) та зменшуючи на дисципліни, які не несуть професійного навантаження та відбирають цінний час студента, який має бути витрачений із максимальною користю для формування майбутнього професіонала.

1. Якщо з якихось причин не є можливим зменшити кількість годин на загальноосвітні дисципліни, то варто проводити для студентів якомога більше екскурсій у ті місця, які пов'язані з майбутньою професією. Тоді вже на ранній стадії можна буде виявити так звану "професійну непридатність", яка, на думку психологів, є підсвідомим шоком через масштаб побаченого. Висновки можна робити тільки через деякий час, коли шок пройде.

2. Треба проводити зустрічі з фахівцями, з колишніми випускниками, які з власного досвіду можуть розповісти, з чим можуть зіткнутися студенти і які є шляхи позбутися негативу та уникнути розчарувань.

3. Влаштовувати поїздки, щоб найкращі студенти, які показали зацікавленість під час навчання, їдуть групою на найкращі світові підприємства на екскурсію або на зустріч із

провідними фахівцями своєї майбутньої професії чи на технологічну практику. Тоді можна задати основні питання, поділитися ідеями (і бути почутими), тоді можна зарекомендувати себе, щоб у майбутньому стати до праці саме туди, де є можливість реалізуватись. Це і є найбільш впливові заходи, що впливають саме на внутрішню навчальну мотивацію.

Третьою педагогічною умовою формування позитивної навчальної мотивації студентів є застосування інноваційних способів педагогічної комунікації.

Необхідно врахувати сучасні вимоги до методів навчання: практики повинно бути більше, ніж теорії вдвічі. Тоді випускники будуть відчувати себе впевненими в майбутній професійній діяльності, свідомо обирати місця практики та подальшої праці. Проводити її краще в реальних умовах на підприємствах або моделювати у створених необхідних умовах закладу вищої освіти шляхом інноваційних технологій.

Особливе місце посідають застосування сучасних засобів навчання, до яких також висуваються певні вимоги: методичні посібники мають бути актуальними, узгодженими з сучасними технологіями та обладнанням, яке застосовується на виробництві, саме обладнання має бути справним, аби студенти відпрацьовували на ньому практичні вміння та професійні навички.

Слід також зазначити і основні вимоги до форм навчання: індивідуальні – мають нести творчий характер, групові – мають об'єднувати майбутніх фахівців для роботи в команді. Використовувати в навчанні ділові ігри, які сприяють формуванню навичок колективної роботи.

Четвертою педагогічною умовою формування навчальної мотивації студентів є компетентний викладач закладу вищої освіти, який володіє навичками управління мотиваційної сфери студента.

Він має формувати навчальну мотивацію студента на різних етапах навчальної діяльності: від пропедевтичного курсу «Вступ до фаху» до дипломного проектування в магістратурі. Але прийоми і методи формування навчальної мотивації мають бути різноманітними, що враховують емоційний стан студента в даний момент навчання, складність і кількість дисциплін, напруженість самопідготовки, брак часу.

Останньою педагогічною умовою формування позитивної навчальної мотивації є

вимоги до студента: його цінностей, професійних інтересів, здібностей, рівня сформованості професійної спрямованості, рівня загальноосвітньої підготовки, загального культурного рівня, що має бути враховано під час конкурсного відбору студентів на навчання.

Студент під час навчання має виконувати настанови викладача, вивчати та розвивати власну особистість, визначати свої інтереси, нахили, спрямованість, корегувати їхній розвиток.

Задля подолання існуючих організаційних, змістовних, матеріальних і кадрових проблем необхідно в процесі інженерно-педагогічної підготовки додержуватись таких рекомендацій:

1. Стосовно некоректного ставлення до студентів та невміння донести навчальну інформацію, то треба розуміти, що не кожен майстер виробничого навчання має педагогічну освіту. Такі люди дійсно компетентні в галузі виробництва, але не завжди можуть донести навчальну інформацію. В першу чергу треба надати педагогічну освіту саме тим майстрам, що працюють зі студентами, а потім жорстко вимагати коректного ставлення. Ця обставина дуже впливає на мотивацію навчання, тому тих викладачів, які некоректно ставляться до студентів, не слід запрошувати на роботу зі студентами.

2. Щодо некомпетентності викладачів та застарілих методичних рекомендацій, то викладачі мають проходити навчання на курсах підвищення кваліфікації не формально, а фактично, проводити регулярний обмін досвідом між підприємствами та ЗВО, щоб розробити сучасну та актуальну навчальну програму, яка задовольнить вимогам студентів та підприємств на ринку праці. Це й участь у грантових програмах, впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес закладу вищої освіти, залучення студентів до виконання дослідницьких робіт і написання наукових статей.

3. Стосовно вдосконалення матеріальної бази, практичні заняття можна проводити на підприємствах, як передбачено дуальною системою навчання, де студенти виконуватимуть реальні завдання, а не вирішуватимуть абстрактні одноразові задачі, які не мають сенсу на сучасних підприємствах. Досвід упровадження дуальної системи професійного навчання вже має система професійно-технічної освіти, яка вже два роки застосовує її в практиці підготовки робітничих

кадрів різних галузей народного господарства. Майбутні інженери-педагоги також мають отримати досвід підготовки за дуальною системою навчання.

4. Викладачам треба вірити в навчальні можливості студентів, створювати «ситуацію успіху», надати їм можливість спробувати зробити щось самостійно, щоб вони не боялися помилок і вміли їх виправляти за необхідності. Для цього можна впроваджувати такі інноваційні технології навчання, як, наприклад, ділові ігри, або залучати студентів до майбутньої професійної діяльності згідно з їхнім профілем. Тих, хто вчиться на технологів легкої промисловості або на дизайні, можна залучити до розробки власних колекцій одягу, зарахувати ці розробки, як проекти (можливо й курсові), які зазвичай розробляють тільки теоретично без відшивання зразків.

Якщо загальноосвітній та загальнокультурний рівень студентів не дозволяє їм впоратись із творчими завданнями, можливо застосовувати диференційні завдання щодо складності та рівня самостійності їх виконання.

5. Адміністрації закладу вищої освіти рекомендовано проводити анкетування студентів та викладачів для виявлення рівня сформованості професійної спрямованості особистості, мотивів навчання, задоволеністю обраною спеціальністю, рівнем викладання, змістом освіти, методами та засобами навчання, матеріальним забезпеченням освітнього процесу.

Результати такого опитування необхідно обговорювати з викладачами кафедр, розробити на випускаючих кафедрах систему заходів для кожного курсу, які б підвищували рівень мотивації студентів до навчання, посилювали зацікавленість обраною професією, формували задоволеність студентів змістом і методиками навчання.

6. Особлива роль у формуванні навчальної мотивації студентів належить кураторам навчальних груп, які в позанавчальній діяльності мають формувати професійно-педагогічну спрямованість студентів.

В умовах, коли конкуренція закладів вищої освіти надто висока, а демографічна ситуація не найкраща щодо кількості випускників середньої освіти, викладачі мають прагнути надати якомога якісну освітню послугу, яка би виділила його серед інших колег у позитивному сенсі, щоб вибороти більше абітурієнтів на наступний рік для навчання за певною спеціальністю.

Висновки. Навчальна діяльність передусім мотивується внутрішнім мотивом, коли пізнавальна потреба особистості спрямована на предмет діяльності, а також зовнішніми мотивами. Отже, одним із основних завдань сучасної освіти є формування у студентів стійкої мотивації до навчання, що допоможе їм визначитися

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII від 1.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. - Дата звернення 19.03.2019р.
2. Методы системного педагогического исследования : учеб. пособие / под ред. Н. В. Кузьминой. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1980. – 172 с.

професійно та стати кваліфікованими фахівцями. Запровадження визначених психолого-педагогічних умов мають змінити на краще мотивацію студентів до навчання.

Перспективами подальших досліджень є розробка мотиваційних технологій для викладачів спеціальних дисциплін певного профілю.

References

1. Prezydent Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 01.07.2014 roku № 1556-VII' [About higher education: Law of Ukraine № 1556-VII dated 01.07.2014] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 37-38, art. 2004, viewed 14 March 2019, <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>>.
2. Kuzmina, NV 1980, *Metody sistemnogo pedagogicheskogo issledovaniya* [Methods of systemic pedagogical research], Izdatelstvo Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta, Leningrad.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2019р.